İşletme defteri mi, bilanço mu?

Bilançoya geçmek, işletme defterine dönmek, defter sınıfı değiştirme, birinci sınıf tüccar, ikinci sınıf tüccar olarak da bilinir.

Nedir?

Vergi Usul Kanunu, defter tutma açısından tüccarları ikiye ayırır. Birinci sınıf tüccar bilanço esasına göre, ikinci sınıf tüccar işletme hesabı esasına göre defter tutar. Şahıs işletmelerinde sınıfı iş hacminiz belirler ve bu sınıf kalıcı değildir. Hacminiz büyürse bilançoya geçmeniz zorunludur. Hacminiz düşerse işletme defterine dönüp dönmemek size kalır.

Kimler için?

- İşletme defteri tutan, cirosu büyüyen esnaf ve tacirler
- Bilanço tutan ama cirosu düşen şahıs işletmeleri
- Yeni işe başlayıp hangi defteri tutacağını merak edenler
- Kendi isteğiyle bilançoya geçmeyi düşünenler

Adım adım

1. **İşinizin türünü belirleyin**

   Hadler (yasal sınırlar) işin türüne göre değişir. Mal alıp satıyorsanız yıllık alış ya da satış tutarınıza, hizmet veriyorsanız yıllık hasılatınıza bakılır. İkisini birlikte yapıyorsanız hizmet hasılatınızın beş katı ile satışlarınızın toplamı esas alınır.

2. **Şirket ya da tüzelkişiyseniz hesaplama yapmayın**

   Ticaret şirketleri, cirosu ne olursa olsun birinci sınıftır. Kooperatif, dernek ya da vakıf iktisadi işletmesi gibi kurumlar vergisine tabi diğer tüzelkişiler de birinci sınıftır. Bunlardan işi gereği bilanço tutması gerekmeyenler, Bakanlığın izniyle işletme defteri tutabilir.

3. **Adi ortaklıksanız işinize göre bakın**

   Adi ortaklık (şirket kurmadan birlikte iş yapan ortaklar) kendiliğinden birinci sınıf sayılmaz. Hangi işi yapıyorsa, şahıs işletmeleri gibi o işin hadlerine tabidir.

4. **Yıl sonunda iş hacminizi hadlerle karşılaştırın**

   Hadler her yıl Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile güncellenir. Bu hesabı yıl kapanırken mali müşavirinizle birlikte yapın.

5 **Bilançoya geçmeniz gerekiyor mu, bakın**

İkinci sınıftaysanız iki durumda bilançoya geçmek zorundasınız: bir yılda hadleri %20'den fazla aşarsanız ya da hadleri arka arkaya iki yıl %20'ye kadar aşarsanız.

6 **İşletme defterine dönebilir misiniz, bakın**

Birinci sınıftaysanız iki durumda işletme defterine dönebilirsiniz: bir yılda hacminiz hadlerin %20'den fazla altında kalırsa ya da arka arkaya üç yıl %20'ye kadar altında kalırsa. Dönmek zorunda değilsiniz.

7 **İsterseniz kendiliğinden bilançoya geçin**

İkinci sınıf tüccar, hadleri aşmasa da kendi isteğiyle bilanço tutabilir. Bu yolla geçenlere de kanundaki sınıf değiştirme kuralları uygulanır. Bu yüzden geri dönüşün nasıl olacağını önceden mali müşavirinizle konuşun.

8 **Yeni yılın defterlerini yeni sınıfa göre açın**

Sınıf değişikliği, şartların oluştuğu yılı izleyen hesap döneminin başından geçerli olur. Bilançoya geçiyorsanız işletme defteri yerine yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri tutarsınız.

Süre
Kanunda gün olarak belirlenmiş bir süre yok. Sınıf değişikliği, şartların oluştuğu hesap dönemini izleyen dönemin başından itibaren uygulanır.

Bilmeniz gerekenler

- Hadleri biraz aşmak sizi hemen bilançoya geçirmez. Aşım %20'ye kadarsa, geçiş için bunun arka arkaya iki yıl sürmesi gerekir.
- Kanun dönüşte daha sıkıdır. Düşüş %20'ye kadarsa, işletme defterine dönmek için arka arkaya üç yıl beklemeniz gerekir.
- Mal satan işletmelerde alış ya da satış sınırlarından birini aşmanız yeterlidir; ikisini birden aşmanız gerekmez.
- Yeni işe başlayan tüccar, yıllık iş hacmine göre sınıflandırılıncaya kadar ikinci sınıf tüccar gibi davranabilir.

Sık sorulanlar

Bilançoya geçtim ama ciro düştü. Hemen işletme defterine dönebilir miyim?
Hayır. Ya bir yılda hadlerin %20'den fazla altına düşmeniz ya da arka arkaya üç yıl %20'ye kadar altında kalmanız gerekir. Dönüş de izleyen yılın başından geçerli olur.

Sınır yıl ortasında aşılırsa hemen bilançoya mı geçerim?
Hayır. Değerlendirme hesap dönemi sonunda yapılır. Geçiş de izleyen hesap döneminin başından itibaren uygulanır.

Limited şirketim küçük. İşletme defteri tutabilir mi?
Hayır. Ticaret şirketleri cirosu ne olursa olsun birinci sınıf tüccardır ve bilanço esasına göre defter tutar.

Kooperatifimiz ya da derneğimizin işletmesi işletme defteri tutabilir mi?
Kural olarak hayır, çünkü kurumlar vergisine tabi tüzelkişiler birinci sınıftır. Ancak işiniz gereği bilanço tutmanız gerekmiyorsa, Hazine ve Maliye Bakanlığının izniyle işletme hesabı esasına göre defter tutabilirsiniz.

Dayanak: 213 sayılı Vergi Usul Kanunu md. 176 (tüccar sınıfları) · 213 sayılı Vergi Usul Kanunu md. 177 ve 178 (birinci ve ikinci sınıf tüccarlar) · 213 sayılı Vergi Usul Kanunu md. 179 ve 180 (sınıf değiştirme) · 213 sayılı Vergi Usul Kanunu md. 181 (ihtiyari sınıf değiştirme) · 213 sayılı Vergi Usul Kanunu md. 182 (bilanço esasında tutulacak defterler). Bu rehber genel bilgilendirme amaçlıdır; kendi durumunuz için bize danışın.